

IN MEERVOUD DENKEN

Wat zouden we concreet kunnen veranderen in onze woorden en gedragingen om meer recht te doen aan de continue beweging die leven is? Onze woorden zijn niet alleen een uiting zijn van van onze denkstructuren en ervaringen, maar nog veel meer een vormgever van ons denken en voelen, kunnen andere woorden misschien wel zorgen voor een wezenlijke verandering van onze ervaringen.

Schrijver en academicus Donna Haraway maakt een nieuwe taal op een bewonderenswaardige manier. In de inleiding van haar boek *Staying with the Trouble: making kin in the Chthulucene* introduceert ze een heel aantal nieuwe woorden om het menselijk bewustzijn te vergroten richting alle andere wezens met wie we de planeet (zullen) bewonen.

Ook introduceert ze de mogelijkheid om alle verwijzingen naar tijd in het meervoud te gebruiken in plaats van in enkelvoud: toekomsten, hedens, verledens, beginnen, eindigen. In mijn herinnering deed ze dat zonder enige uitleg maar bij herlezing moet ik toegeven dat dat niet klopt, hoewel het woord 'uitleg' de lading niet helemaal dekt. Ze schrijft dat veel mensen in urgente tijden verleid worden om problemen aan te pakken door een verbeelde toekomst veilig te willen maken, door iets dat kan gebeuren tegen te houden, door het heden en verleden op te ruimen en zo ruimte te maken voor toekomstige generaties. Haar voorstel om bij de problemen te blijven (*staying with the trouble*) vertrekt vanuit een andere relatie met de tijd die 'toekomst' wordt genoemd. Het gaat haar erom te leren werkelijk aanwezig te zijn in het hier en nu, als sterfelijke wezens verbonden met talloze onafgemaakte samenstellingen van plekken, tijden, aangelegenheden en betekenissen.

Vervolgens beschrijft ze het woord *Chthulucene* dat ze gebruikt om een mogelijk tijdperk en daarmee gepaard gaande levenshouding mee aan te duiden.

Chthulucene is een samenstelling van twee Griekse woorden *khthôn* (de aarde, en specifiek de aarde onder het aardoppervlak) en *kainos* (nu of nieuw). Samen vormen ze een nieuw woord dat staat voor een tijdperk / bewustzijn waarin er kan worden geleerd om om te gaan met het leven en sterven op een beschadigde aarde.

Of beter gezegd, want in de woorden van Donna Haraway zelf: 'learning to stay with the trouble of living and dying in response-ability on a damaged earth. *Kainos* means now, a time of beginnings, a time for ongoing, for freshness. Nothing in *kainos* must mean conventional pasts, presents or futures. There is nothing in times of beginnings that insist on wiping out what has come before, or indeed, wiping out what comes after. *Kainos* can be full of inheritances, of remembering and full of comings, of nurturing what might still be. I hear *kainos* in the sense of thick, ongoing presence, with hyphae infusing all sorts of temporalities and materialities.'

Alleen al door deze zinnen uit de inleiding van haar boek barst mijn denken open van nieuwsgierigheid, van plezier in het lezen van woorden die ik niet ken maar toch snap,

van wat ik niet direct begrijp en toch ook op een andere manier beter begrijp dan veel andere teksten over de plek van de mens in de wereld nu.

Behalve dat het inspirerend is hoe ze in haar kunstenaarschap als schrijver en academicus een eigen taal creëert, vind ik haar beschrijvingen van tijden in meervoud een briljant idee. Ik lees er een erkenning in van de vele (ontelbare) ervaringen van tijd, namelijk door alles wat ook door tijd heen beweegt.

Er is niet één verleden, niet één ervaring die domineert, niet één versie, maar talloze verledens die dwars door onze hedendaagse hedens heen lopen en vertakken in talloze toekomsten. Het is nog wel wat aanpassen en oefenen natuurlijk, in onze dagelijkse levens. Maar kunnen schrijven en spreken over verledens, hedens en toekomsten lijkt toch meer in de buurt te komen van mijn ervaring dan diezelfde woorden in enkelvoud.

BRONNEN

Donna Haraway. *Staying with the Trouble*. 2016

Roos Euwe, winter 2021

meer stukjes vind je op bogcollectie.com